

moč vsake oblasti, ko prestopi župnijski prag, je zdrobljena in uničena. O kaki resnični evidenci šolagodnih otrok ni niti govora. V takem kraju se ima po dolgem obotavljanju ustanoviti nova, stalna šola. Dotični duhovnik izda zahtevano statistiko otrok. Tukaj zapiše število tistih otrok, ki ravno prostovoljno hodijo v šolo. Morda polovico ali pa tudi ne. Na podlagi tega zanesljivega izpričevala zidajo novo šolo. Ta je dodelana. Služba zasedena; matrika izvršena, po kateri se zahteva vse otroke v šolo. Ti pridejo po več izkazilih, opominih in kaznih. Vsi otroci so tu, a prostora komaj za polovico. Nova šola in — premajhna. In treba misliti na razširjenje. In pesem se prične iznova. Pride nadzornik, uspehi slabi, in nos dobi učitelj, četudi je pri vsem tem nedolžen. To je čisto naravno, če ni uspehov, ko pride na učitelja število otrok, ki bi zadostovalo za dve ali celo tri učne osebe in povrh še prostora ni.

Ko bi se prvotno dovolj skrbelo za ves potrebni material, ki bi odgovarjal vsi resnici, bi tega ne bilo. Torej je bolje prej skrbneje, kakor poslej brezpotrebno.

Napisali smo te vrste, ne da bi odprli oči onim, ki imajo usodo šolstva v rokah. Ne, ker vemo, da je tem gospodom zaman vsak in naj bo še tako dober nasvet. Ti gospodje so le dovzetni za disciplinarne paragrafe. Storili smo to, da opozorimo na ta nedostatek one ljudi, ki zaradi tega nosijo vso škodo, ki bi je gotovo ne imeli, če bi ne postopali na zgoraj opisani način.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca meseca svečna 1906 K 35.171.73.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Laška kultura v Gorici in Furlaniji.

Če je prilika prava ali neprava, vlačijo na dan goriški Lahi laško kulturo in pa davčno moč, češ, glej svet in strmi: mi Lahi smo kulturni narod, strašno velika je naša kultura, in pa davke plačujemo mi — ti Slovenci so pa sami barbari in ne plačujejo skoro nič davka.

Poglejmo torej vendar enkrat, kako je pravzaprav s to laško kulturo in s to davčno močjo na Goriškem, poglejmo to sedaj, ko ob volilni reformi zopet kriče toliko o laški kulturi in davčni moči!

Kultura se mora pač poznati v ljudstvu. Če pa se ozremo med laški del prebivalstva v Gorici in v Furlanijo — ne vidimo skoro nikakih znakov kulture.

V Gorici med Lahi ni nikakega kulturnega delovanja — pač pa največ analfabetov v deželi. Kar je izobražencev so študirali po nemških srednjih šolah in nemških vseučiliščih, kar je njihovega srednjega stanu prevladujejo v njem tujci, sami nimajo niti tistega kosa izobrazbe, ki ga je najti po vseh provincijskih mestih; kar je delavskih in nižjih slojev pa je tako žalostno, da mora vzklikniti, kdor jih pozna: kaka ironija je vendar toliko govoričenja o laški kulturi.

V Furlaniji je seveda še slabše. Ljudstvo je docela neizobraženo, par konterjev ga drži v krempljih, in dobe se po večini tako nevedni Furlani, da niti svoje narodnosti ne poznajo. »Jo soi todešk«, reče Furlan, če se ga vpraša po narodnosti. Poslanec Antonelli je rekel prav pred letom dni, da so »ščavi« tisti, ki ne poznajo niti svoje narodnosti. In s tem je obsodil tiste, ki nam jih predstavljajo naši goriški Lahi za tako kulturni narod. In če slišimo laške grde kletve o Bogu in Madoni in njihovo najpriljubljenejšo dvo-zložno besedo, ki jim je takorekoč prirastla k jeziku, moramo zopet vzklikniti: To je kultura, da Bog pomagaj!

Poglejmo med slovensko ljudstvo! V vsaki hiši časnik, knjige, med Lahi skoro nič, med Furlani prav nič; skoro v vsaki naši vasi pevsko in bralno društvo, čitalnice, lepe veselice, igre, ki jih predstavljajo kmetiški ljudje, petje; v Lahih šagra, ples, družega nič; pri nas debatirajo po kmetih o politiki in o gospodarskih stvareh, Lahi in Furlani izgubljajo čas s praznim besedičenjem in nožem. Pri nas med ljudstvom narodna zavest, pri Lahih nekaj sovraštva, Furlan je »todešk«.

Naj le lepo molče o kulturi, zakaj vse njihovo trkanje na kulturo jih kaže le v polni luči nekulture. Pa je že tako: kdor česa nima, ta vedno rad govori o tej reči, kakor bi jo imel! Pa je nima. In tako se godi našim preljubim sodeželanom, pa če se goriškega »Corriera« žurnalistinje sredi Travnika na glavo postavijo in če prosluli fanatik dr. Pinavčig še tako kriči po goriškem mestnem svetu o laški kulturi!

Če razmotrivamo davčno moč, moramo konstatovati, da so v vseh davčnih okrajih med Lahi udeleženi pri davkih tudi Slovenci, najmanj menda v červinjanskem. V nižini je nekaj cvetoče industrije. Toda tu naj se vprašajo: ali so res oni sami udeleženi pri tej? Lahi grede celo tako daleč, da reklamirajo zase tudi goriški davčni okraj. Kar se tiče Gorice, je pač znano, da jo drže Slovenci pokonci, da jo redijo Slovenci, da brez Slovencev Gorice ni — kaj pa je torej, če plača kak Lah davek v davčnem uradu? Kdo pa mu da ta denar? Slovenec! Če tega ni, ne more plačati niti vinarja. In tako se razblini tudi laška bahavost o davkih ter se pokaže v prav majhni moči.

Kaj torej hočejo? Nič drugega nego slepiti svet s svojo kulturo in s svojo davčno močjo. S takimi fabulami si hočejo sedaj priboriti še en državnozborni mandat — ali upamo, da se merodajni možje zavamejo za to, da se ne zada goriškim Slovincem zaradi laških pravljič novega udarca! Treba v to svrhu povedati le resnico in nič drugega nego resnico!

Več kmetijskega pouka v šolo!

(S Štajerskega.)

Ta klic že dolgo časa odmeva na političnih zborovanjih in po časopisih. Sprejele so se tozadevne resolucije in vročile domačim poslancem, da stopijo s to zadevo na dan na merodajnih mestih in slednjič le izposlujejo kmetijstvu največ prostora in časa v domači šoli.

Ta klic ni morda umetno podneten, ampak v resnici izhaja od ljudstva, ki mu je baš poljedelska panoga edina pridobnina. Faktično se itak kmetijstvo kakor poljedelstvo, hmeljarstvo, živinoreja, čebelarstvo, sadjarstvo, vinogradništvo in po krajevnih razmerah tudi gozdarstvo in celo svilopreja po zahtevi učnih črtežev poučuje na zadnji stopnji ljudske

šole. A da to znanje ne ustreza docela zahtevam sedanjega se modernizujočega kmetijstva, je docela umevno. Več in temeljitejšega pouka v tej stroki se pa tudi ne da kar čez noč uvesti v naše šole. Prva in silno težko premostljiva ovira bi bila že premenitev državnega šolskega zakona v to svrhu, zakaj do danes je po omenjenem zakonu ljudski šoli naloga vsestranka izobrazba in splošen temelj za vsak stan. Zato se rado prigodi, da bi si rad vsak sloj po svoje ukrojlil ustroj šole. Profesorjem, ki dobivajo mladino izvečine iz ljudskih šol, podaja šola premalo gramatikalnega znanja, obrtnikom premalo risanja, računanja, vojaštvu premalo zemljepisja, zgodovine in računanja, trgovcem premalo obrtnega spisja in naš kmet bi tudi najrajši, da bi se razen čitanja, pisanja in računanja učilo le kmetijstvo. Ali je torej upati na izpremenitev ljudskošolskega zakona v kmetiškem smislu? Skoro lahko rečemo, da ne! Morebiti se dajo pomnožiti ure? Izbacniti se ne sme nobenega predmeta, pridati še pa tudi ni kam, saj imajo itak naši učitelji zaradi ljube nemščine nekaj več ur naprtenih kakor njih nemški tovariši, ki pa so notabene tudi bolje plačani. Ali je torej vsak poizkus, pridobiti kmetškemu pouku v ljudski šoli več veljave zaman? Ne! Da se tudi po sedanjih zakonih nekaj več uvesti, a za to je neobhodno potreba, da se šole razširjajo in izpopolnujejo!

Vsakemu bo umljivo, da se na enorazrednici o kmetijstvu komaj govori, Bog, če se nauče dečki s pridom cepiti. Ne dosti več se ne doseže na dvorazrednih in trirazrednih šolah, dočim pa štirirazrednice, petrazrednice in celo šestrazrednice dosežejo v tem predmetu v slučaju, da se učitelj sam nekaj več zanima za poljedelstvo, že krasne uspehe. Otroci dobe izborna teoretiško in praktično podlago, da so po izstopu usposobljeni, s pridom čitati strokovne časnike in knjige — ako skrbе starši za to, da se mladina sama naobrazuje, a ne pohajkuje in popiva. Šola tudi ne more delati čudežev, ako ji starši ne gredo na roko.

Torej razširjatev, to je eno sredstvo, čemur pa naš kmet ne samo odkimava, ampak se z vsemi močmi protivi in upira. V slučaju, da se po pritisku višjih oblasti šola razširi, bi radi imeli nekateri puhli kratkovidneži zopet le vse nemški, a la Urlep, Št. Juri ob j. ž.

Ko sem nekoč moledoval pri seji krajnega šolskega sveta za nakup nazornih slik v svrhu gojitve slovenskega jezikovnega pouka, ni bilo denarja za to, a ko sem pri drugi seji črnil, da se po istih slikah i nemščina poučuje, je vstal takoj tak »veljak« in navzočim na srce govoril, da pristanejo v naročitev, saj bodo otroci zato nemški znali.

Toda, okrenimo se zopet k predmetu. Da pa se bo naš predmet v šoli tudi dovolj praktično poučeval, ker teorija brez uporabe je mrtva, je potreben obširen in dobro negovan šolski vrt. Le v obširnem šolskem vrtu je mogoče gojiti razen čebel, drevesnice in trsnice še različne vrste trav, žit, detelj, okopanin, stročnic, gomoljnic in drugih kmetijskih rastlin. Tu bodo otroci spoznavali različne trave in njih prikladnost ali neprikladnost za tamošnje zemljo, delali bodo poizkušnje z novo uvedenimi vrstami žit, detelj, krompirja, pese, koruze itd. V obširnem šolskem vrtu bodo imela prstor znamenita jabolka, različno trsje, tu bodo spoznavali kemični sestav zemlje, razne prsti in slično. Deklicam se bo nudila prilika k gojenju sočivja, zelenjadi, pa tudi cvetic in vrtnic. Še semena bodo dobivale tod. To ni samo ideal šolskega vrta, ampak takih eksistuje več po Spodnjem Štajerskem. Seveda merijo blizu pa tudi nad sto arov. Kmetje podpirajo učitelja ter mu vozijo gnoj pa tudi pesek za na-

pravo potov. A kjer se mora učitelj pripraviti z ljudstvom za dohodke iz šolskega vrta, kupovati sam gnoj, popravljal plot, odvajati vodo, tam seveda ne bo šolski vrt dosegel tega smotra, učitelj bo, če je vrt obširen, imel rajši zasajenega s krompirjem.

Torej ne klica po dominiranju kmetijskega pouka v ljudski šoli, v to država zaradi ozira na druge stanove ne more pristati, ampak vglobljenje pouka in razširjenje z razširjanjem šol v večrazrednice ter upoštevanje praktične strani s kmetijsko-poizkuševalnimi šolskimi vrti. Ljudstvo naj stori za šolo in učitelja potrebno, a šola in učiteljstvo bosta potem tudi zadostila kmetiškimi zahtevam.

Slednjič pa naj ne zamre klic po slovenskih kmetijskih šolah. Ne zadovoljimo se z eno, vsaj dve taki, kakor nam eno obetajo, naj dobimo. Saj so pridelki po Slovenskih Goricah in Ptujskem polju drugačni kakor ob Pohorju, v Savinski dolini in v celjskem pogorju. In vendar se morajo za vsak kraj le specialitete posebno gojiti. Zmore li to ena sama, in tako nizko organizovana kmetijska šola, kakor se nam obeta? Skoro menim, da ne! Saj trpi na tej hibi tudi deželna kmetijska šola v Krottendorfu. Posestniki mnogo znajo, a niso ni v enem večakili Sicer pa o tem o drugi priliki!

Da bodo naši ljudje upoštevali gorenje nasvete, bodo obsodbe naših šol, da premalo nudijo za kmeta, kmalu utihle.

Učiteljicam v pojasnilo in preudarek.

Nihče pa ne bo nasprotoval, ako hoče dežela učiteljicam enako plačo dati kakor učiteljem, da bomo le mi res toliko imeli, kakor smemo po postavi zahtevati.

»Učit. Tov.« l. 1897, str. 174.

In kaj pravi zakon? V prvi vrsti je merodajen tu § 55. državnega šolskega zakona, ki pravi med drugim: »Najmanjše prejemke, izpod katerih ne sme nobena šolska občina iti na nižje, je odmeriti tako, ... da je učiteljem tudi še mogoče, svojo rodovino živiti primerno okolnostim dotičnega kraja.« Iz tega § sledi, da želi imeti zakonodajalec dve vrsti učit. plač, in sicer take, ki zadostujejo za rodovino, in take, ki zasigurajo dostojno eksistenco posamezni osebi, torej tukaj učiteljicam, ki jim ni treba družine živiti. Nihče pa ne bo nasprotoval, ako hoče dežela učiteljicam enako plačo dati kakor učiteljem, da bomo le mi res toliko imeli kakor smemo po zakonu zahtevati. Na tem stališču smo stali l. 1897 in nastale so zaradi tega kontroverze med učitelji in učiteljicami. Prvi smo stali na stališču, da mora dežela v smislu zakona živiti tudi učiteljsko rodovino primerno okolnostim dotičnega kraja, kolegince so pa poudarjale: enakemu delu enako plačilo, ne oziraje se na rodovino. Tudi o tej zahtevi učiteljic je pisal »Učit. Tov.« l. 1897, na strani 172. Moško učiteljstvo je bilo mnjenja, da ima učitelj večjo in važnejšo nalogo v šoli, kakor pa učiteljica, kar je razvidno tudi iz šolskih zakonov. Državni šolski zakon se peča v §§ 14., 15. in 16. z uporabo učiteljic na ljudskih šolah. V tedanji dobi je bila učiteljica še silno redka prikazen v šolah in postavodajalec si je mislil učiteljico praviloma le na dekliških šolah ali razredih. To je že iz tega razvidno, ker ni izključena možnost, da bi bila dekliška šola izročena zgolj moškemu učiteljem (§ 15. drž. š. zak.) Uporabo učiteljic na